

Fossiltur til Mors i Danmark, pinsen 2019

Tekst og fotos: Bjørgunn og Jan Strebel

Vi var sju forventningsfulle fossiljegere som møttes i Halden tidlig fredag morgen og satte kursen for Gøteborg, og fergen til Frederikshavn. Et par hadde stukket i forveien med bobil, og ventet allerede på oss i Danmark. Etter en behagelig overfart med et godt måltid mat var vi klare for den siste etappen, en ca. to timers kjøretur til Mors, med en liten fergetur ved Amtoft.

Vel fremme ved Hesselbjerg/Sejerslev installerte vi oss i huset vi hadde leid, og dro deretter videre til våre guider i Flate. Ragna og Alex Brødsgaard hadde et bord med flotte fossiler på messen i Hälleklis året før, og inviterte oss på

Molermuseet.

besøk til Mors. I det vakre hjemmet til Ragna og Alex

var det dekket til et lekkert og solid aftensmåltid, vi hadde en hyggelig stund sammen og la planer for helgen. Deretter var det omvisning på eiendommen. En sidebygning tjente som utstillingslokale og verksted for preparering av fossiler. Det var en imponerende samling flotte fossiler, et resultat av mange års fossiljakt.

Havskilpadden «Luffe», ca. 10 cm, tidlig Eocen, ca. 55mill. år.

På lørdag var Ragna og Alex forhindret fra å være med oss, men de hadde sørget for at vi hadde guider likevel. Deres gode venner Knut Erik og Benedikte Andersen tok seg av oss på beste vis. Vi startet dagen på Fossil- og Moleremuseet, som lå like ved vår innkvartering. Moleret er 55 millioner år gamle havavsetninger av leirepartikler og

kiselalger, og det er delt opp av lag med vulkansk aske. Askelagene brukes til orientering i lagrekken, og derved datering av fossilene gjennom de 3 mill. år avsetningene skjedde. Moleret brytes i såkalte molergraver, og brukes bl.a. til kattesand. I moleret kan man finne godt bevarte fossiler av fisker, sjødyr, fugler, insekter og trestammer.

Museet hadde en utrolig samling fossiler, hvorav mange *Danekræ* [geologiske objekter av enestående vitenskapelig eller utstillingsmessig verdi, red.anm.], og alt var godt presentert og forklart. Det er absolutt verdt et besøk.

En smørfisk beslektet med svartfiskfamilien, ca. 20 cm, tidlig Eocen, ca. 55mill. år.

Danekræ fungerer slik at den leverer det til Naturhistorisk Museum, som så vurderer om Staten ønsker å beholde som finner noe som kan være ekstraordinært, plikter å

Leting i Ejerslev Molergrav, Morsø.

det. Dette sikrer at gode funn havner i Statens eie, og finneren får en god økonomisk godtgjørelse, pluss heder og ære i utstillingen. Det er derfor populært å være finneren av et *Danekræ*.

Etter å ha sett på alt museet kunne by på, og tatt litt kaffe og kake i kafeen, dro vi videre til Ejerslev molergrav. Det er et brudd i jevnlig drift, der fossiljegere er velkomne så sant de ikke forstyrrer driften. Været var litt skiftende, og vi trakk i regntøy. Moleret blir bløtt, sleipt og klinete i regnvær, og et godt råd er å ikke kjøre bilen lenger ned enn at man kan komme opp igjen! Vi lette i molerklumper vi fant, splittet lagene med en gammel kniv, og det dukket opp noen små fisker og fiskedeler. Knut Erik kunne forklare hva de forskjellige var. Mye er smått, og en lupe bør være med på turen. Det var ikke dagen for store funn, men det ga mersmak.

Neste stopp var en strand ved Ropsøvej ved Skrandrup, på vestsiden av øya Mors. Der kunne man finne kråkeboller og andre småting av flint. Kråkebollene, som danskene kaller *søpinnsvin*, finnes i mange vakre typer, størrelser og varianter. Dette er egentlig «avstøpninger». De er resultatet av at hulrommet i kalksteinen som ble dannet på sjøbunnen der kråkebollen endte sine dager ble fylt av en kiselholdig væske som ble til flintstein. De var ikke så lette å finne, for mange er på jakt etter dem. Et råd er å gå

Kråkeboller «søpinnsvin», Paleocen, ca 65 mill.

på stranden etter en storm, for da kan ny forsyning være skylt på land. Og de kan plukkes med god samvittighet av de som finner dem, for i neste storm kan de bli skylt tilbake i sjøen igjen.

Deretter ble vi invitert hjem til Knut Erik og Benedikte. De hadde en stor uthusbygning som fungerte som lager, verksted og utstilling, og mange flotte fossiler og andre rariteter å vise fram. De hadde store mengder med

kråkeboller, og ba oss forsyne oss av dem. Dette var dagens beste funnsted! Etterpå ble vi budt på en forfriskning, og fikk se oss om i det vakre hjemmet deres. Så var det tid for middag. Vi var anbefalt en restaurant ved Ejerslev, Den Blå Lagune. Den ligger på østkysten i et naturskjønt område, og maten var god og rimelig.

Søndag våknet vi til fint vær, og skulle ut på nye eventyr. Vi møtte Ragna og Alex like

ved hjemmet deres, og dro derfra bort fra Mors, til Thy på Danmarks vestkyst. Første stopp var Lodbjerg fyr. Fyret er nettopp restaurert, og man kan komme opp i toppen og ut på plattformen utenfor selve lykten, 30 m over bakken. Det var flott utsikt, men vinden gjorde at man ikke ble så lenge der ute. I bygningene på bakkeplan var det innredet et besøkssenter for formidling av natur- og kulturhistorien i Nasjonalparken Thy. Vi ble litt fascinert av den flotte samlingen av utstoppende dyr og fugler fra området. Vi kjørte videre ut til Thy strand. Der blåste det temmelig friskt, og det var en del sjø. Dette er et funnsted for rav, og de mest ihuga rav-leterne driver ute i brenningene på moloen med lange hover. En dristig sport. Vi konsentrerte oss om å lete i tangbeltene som var skylt opp, men uten resultat.

Deretter gikk ferden østover igjen, tilbake til Mors, videre syd-østover og over på fast-

Ragna og Alex Brødsgaard ved sommerhuset.

Thy strand, Vesterhavet.

landet, til Ragna og Alex' sommerhus ved Glyngøre, der vi spiste lunsj og så på fossiler og rav. Alle fikk velge seg en bit rav før vi fortsatte enda lenger østover til de neste funnstedene. Det var ved Mogenstrup og Grønning ved Lyby strand, hvor vi lette etter 25 mill. år gamle krabbeboller. Dette er leirekonkresjoner som er dannet rundt kalkskall i sjøen. Det kan være en krabbe, en hjelmsnegle eller skall av andre ting. Bollene klyves ved å slå på dem f.eks. med en pennhammer slik at de deler seg, og hvis man er veldig heldig er det en krabbe som kommer fram. I de fleste tilfelle finner man ingenting av interesse. Når vi var fornøyde med å lete etter og klyve boller, dro vi tilbake til Glyngøre. Vi spiste middag på restaurant Kjøvenhavner Kokken nede i havnen, god mat og et hyggelig sted.

Mandag tok Ragna og Alex oss med til Hanklit på nordvestsiden av Mors. Her er det en 61 m høy skrent med moler som er kjent for sine fossiler, men her er det ikke lov å grave! Hanklit er kandidat til Unescos verdensarvliste.

Man kan gå opp på toppen og nyte utsikten, eller gå tur på den brede strandflaten nedenfor. Der kan man finne kråkeboller og andre spennende steiner. Vel tilbake ved bilene var det tid for avskjed med våre guider, og da tok de fram esker med kråkeboller, krabbeboller og leirboller med forsteinet tre som vi fikk forsyne oss av.

På hjemveien gjorde vi en stopp på Bygholm Vejle publikumsenter, mellom Amtoft og Fjerritslev. Dette er et informasjonssenter for fuglelivet i området, og det var et yrende liv der. Det er observasjonspost med kikkerter, så man kan studere fuglelivet i dammen og på våtmarkene, og et lite museum. Vel verdt et besøk. Deretter bar det til Frederikshavn og fergen til Göteborg. Det var en sliten og fornøyd gjeng som kom til Halden sent på kvelden.

En stor takk til våre guider Ragna og Alex Brødsgaard og Knut Erik og Benedikte Andersen, som med sine store kunnskaper og generøse gjestfrihet la det til rette og gjorde turen vår til en flott opplevelse som vi vil leve lenge på!

Alex på stranden ved Hanklit.

Les mer:

Molermuseet:

<https://museummors.dk/fossil-og-molermuseet/historie>

Pedersen, Pedersen & Noe (1994) *Moleret på Mors. Mors Kort & godt-Nr 1.*

Morsø Lokalhistoriske forlag, Nykøbing 1994. ISBN 87-87566-38-9

Fossiler, Danekræ:

<http://www.moleret.dk/moleret/>

Bonde, Andersen, Hald & Jacobsen (2000) *Danekræ – Danmarks bedste fossiler.*

Gyldendal, København 2008. ISBN 978-87-02-04985-5

Vestjysk Stenklub:

<http://www.vestjyskstenklub.dk/index.html>

Lodbjerg fyr:

<https://nationalparkthy.dk/oplevel-nationalparken/sevaerdigheder/lodbjerg-fyr/>

Bygholm Vejle:

<http://www.avjf.dk/avjnf/naturom-raader/vejlerne/>

Forfattere

Bjørgunn og Jan Strebel
Vestagløtt 5,
1719 Greåker
jan.strebel@gmail.no

En blid gjeng ved Hanklit.